

เกาะเสม็ดสาร

เกาะแห่งการอนุรักษ์

ปลูกป่าโกงกาง รั้งป่าชายเลน อนุรักษ์ธรรมชาติ
ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันนี้ เรื่องของภาวะโลกร้อน เป็นปัญหาสำคัญที่ทุกคนต้องตื่นตัวและให้ความใส่ใจ หลายองค์กรหลายหน่วยงาน ต่างปลูกจิตสำนึกให้พนักงานและสังคม หรือชุมชนรอบข้างให้รักธรรมชาติ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรณรงค์ลดภาวะโลกร้อน และสร้างธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนด้วยการจัดกิจกรรมปลูกป่าลดภาวะโลกร้อน

กิจกรรมปลูกป่าลดภาวะโลกร้อน เป็นกิจกรรมที่จัดต่อเนื่องกันมาเป็นปีที่ 3 โดยในปีนี้ได้ชื่อกิจกรรมว่า “ปลูกป่าโกงกาง..สร้างสายสัมพันธ์..นอนอยู่ร่วมกัน..มันส์..อย่างพอเพียง” เป็นกิจกรรมที่ร่วมรณรงค์ลดภาวะโลกร้อนด้วยการเชิญชวนสมาชิกสมาคมฯ ร่วมด้วยช่วยกันรักษาและสร้างธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ร่วมปลูกป่าโกงกาง รั้งป่าชายเลน อนุรักษ์ธรรมชาติ และร่วมศึกษาพันธุ์กรรมพืชบนเกาะเสม็ดสาร อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี และสนองพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งท่านทรงพระราชปรารภไว้ว่า ตามเกาะต่างๆ มีพืชพรรณอยู่มาก แต่ยังไม่ค่อยมีผู้สนใจ จึงน่าจะมีการสำรวจพืชพรรณบนเกาะด้วยโดยมีพระราชดำริให้มีการดำเนินงานที่เกาะเสม็ดสาร ที่คล้ายคลึงกับเกาะ

ปอร์กอโรลล์ ของประเทศฝรั่งเศส จัดเป็นสถานที่ศึกษาด้านพืชพรรณ การป่าไม้ และมีคนเข้าชมท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นประจำและให้พัฒนาพื้นที่เกาะเสม็ดและเกาะช้างเคียงให้เป็นแหล่งเก็บรักษาพันธุ์กรรมพืชตามเกาะ จึงเกิดเป็นโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เกาะเสม็ด ตั้งอยู่ที่ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างฝั่งหมู่บ้านช่องเสม็ด 600 เมตร เป็นเกาะใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะแก่งบริเวณนั้น (ประมาณไม่น้อยกว่า 15 เกาะ เช่น เกาะแรด เกาะขาม เกาะจวง เกาะจาน) บ้านเสม็ด เมื่อครั้งอดีตเป็นหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ ปลายแหลมสัตหีบ ตั้งตามชื่อ เกาะเสม็ด ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ที่สุดในแถบหมู่เกาะเสม็ดนี้ เป็นที่รวมของสารพัดสัตว์น้ำ ตั้งชื่อตามต้นเสม็ดที่มีอยู่หนาแน่น (ในสมัยที่ยังต้องประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้กันขึ้นเอง ไม้เสม็ด จัดว่าเป็นวัสดุดีอันดับต้นๆ เลยทีเดียว ด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสมและมีความทนทาน ดอกและใบอ่อนนำมาแกงได้เหมือนเนื้อเหล็ก ปัจจุบันยังมีมัตต้นเสม็ดธรรมชาติเหลืออยู่ในพื้นที่อยู่บ้าง แต่ไม่มากมายนัก)

จนเมื่อสำเภาจีนมาเยือนถิ่นสยาม เกิดการค้าขายกับต่างชาติ และการค้าขายกันทางทะเลในประเทศ เรือสินค้าต่างๆ ที่เดินทางจากปากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อจะไปเมืองท่าตะวันตก ทั้งระยอง จันทบุรี และตราด ต้องแล่นผ่านช่องระหว่างฝั่งกับเกาะเสม็ด จนได้ชื่อเรียกว่า ช่องเสม็ด และเมื่อเป็นทางผ่าน จึงได้รับอันสงส์จากการค้าขาย ทำให้หมู่บ้านเติบโตขึ้นมาเป็นลำดับ แต่ยังคงไว้ด้วยอาชีพหลักที่คู่ควรกับพื้นที่และบุคลากรมากที่สุด นั่นคือ การประมง ทำให้ที่นี่เป็นสะพานปลาแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งเลยก็ว่าได้

ความเป็นมาของการอนุรักษ์เกาะและสร้างพิพิธภัณฑนั้น เริ่มจากสมเด็จพระเทพฯ ทรงดำเนิงานอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชเพื่อสืบสานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จุดประสงค์หลักนั้นมีการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์ไม้บนเกาะเสม็ดและเกาะช้างเคียง พร้อมทั้งให้ความรู้กับเยาวชนเป็นหลักในลักษณะการสำรวจสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศเพื่อปลูกฝังให้กับเยาวชนคล้ายคลึงกับงานอนุรักษ์บนเกาะ

ในสมัยแรกนั้นที่เกาะเสม็ดมีชาวบ้านอาศัยอยู่หลายหลังคาเรือนและรัฐได้ขอเวนคืนมาเพื่อปรับปรุงให้ป่ากลับมาสมบูรณ์เหมือนเดิม ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีพระราชกระแสแนะนำแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึก ในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เยาวชนไว้หลายครั้งหลายครา ครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2536 ได้มีพระราชกระแสว่า "การสอนให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์

พืชพรรณนั้น ควรใช้วิธีการปลูกฝังให้เด็กเห็นความงดงามความสนใจและก่อให้เกิดความปิติที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป การใช้วิธีการสอน การอบรมให้เกิดความรู้สึกกลัวว่าหากไม่อนุรักษ์แล้วจะเกิดผลเสีย เกิดอันตรายแก่ตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความเครียด ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อประเทศในระยะยาว"

ต่อมาในปี พ.ศ.2541 ได้พระราชทานแนวทางการปฏิบัติแก่กองทัพเรือในการดำเนินงานกิจกรรมสร้างจิตสำนึกของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกาะเสม็ดว่า ควรพิจารณาปฏิบัติตามรูปแบบของอุทยานแห่งชาติเกาะปอร์กอโรลล์และเกาะโครัส ที่ฝรั่งเศส ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนมาในปี พ.ศ.2538 และทรงมีความประทับใจในวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านพันธุ์ไม้และระบบนิเวศต่อเยาวชนในลักษณะที่เป็นพิพิธภัณฑมีชีวิต อันก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังได้ฝากงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลไว้ต่อกองทัพเรือด้วย โดยมีพระราชกระแสต่อผู้บัญชาการทหารเรือ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2544 ว่า "ให้กองทัพเรือทำงานนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศ" อันเนื่องมาจากพระราชกระแสและพระราชดำริหลายครั้งหลายครานี้เอง กองทัพเรือจึงมุ่งหน้าดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกาะเสม็ดและในส่วนของกิจกรรมสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชน กองทัพเรือได้พิจารณาจัดตั้ง "พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย" ขึ้นบนฝั่งสัตหีบตรงข้ามเกาะเสม็ด รวมทั้งจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์และเส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเกาะเสม็ดเพื่อเป็นสื่อ

ในการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกแก่เยาวชนตามแนวทางพระราชดำริ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยบนฝั่งแสมสาร รวมทั้งสวนพฤกษศาสตร์และเส้นทางศึกษาพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย ตั้งอยู่ริมทะเลบริเวณเขาหมาจอ ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในจุดที่อยู่ตรงข้ามเกาะแสมสาร มีอาณาบริเวณประมาณ 16 ไร่ สิ่งก่อสร้างมีลักษณะเป็นอาคารไต่ระดับเขา ถึงยอดเขา เพื่อให้มองเห็นทัศนียภาพมุมกว้างไกลและความลึกของทะเลโดยมุ่งที่จะให้ผู้ชมเห็นความงดงามของท้องทะเลแล้วเกิดจินตนาการและความปิติที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ตามแนวพระราชดำริ

ในหลักวิชาว่าด้วยการพิพิธภัณฑ์ ถือได้ว่าพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สากลเรียกว่า NATURAL HISTORY MUSEUM อันเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงวัตถุธรรมชาติทั้งในด้านธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ สัตวศาสตร์ ทางทะเลเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

สำหรับเนื้อหาการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งสวนพฤกษศาสตร์และเส้นทางศึกษาธรรมชาติบนเกาะแสมสารจะประมวลมาจากผลการสำรวจเกาะต่างๆ ของไทยในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตามแนวทางพระราชทานที่ว่า **“ให้สำรวจตั้งแต่ยอดเขาถึงใต้ทะเล”** โดยคณะปฏิบัติงานวิทยากร หรือคณะนักวิชาการหลายสาขาจากหลายสถาบัน ที่อุทิศตนอาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติงานร่วมในโครงการฯ ได้นำตัวอย่างและงานวิจัยในเรื่อง พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ดิน หิน แร่ มาจัดแสดงและมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมในโอกาสที่เหมาะสมด้วย

ส่วนการศึกษาทรัพยากรชีวภาพและกายภาพในธรรมชาติจริง นอกเหนือจากการชมตัวอย่างในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทยแล้ว ก็จะต้องลงเรือข้ามไปยังเกาะแสมสารซึ่งได้จัดไว้เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (NATURE TRAIL) สวนพฤกษศาสตร์ ป่าชายเลน และบ่อแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ

เส้นทางศึกษาธรรมชาตินี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมมาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อคราวเสด็จทอดพระเนตรความคืบหน้าในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ที่เกาะแสมสาร โดยได้ทอดพระเนตรพรรณไม้ เช่น ชำมะเลียงป่าจ่าปีแขก เปล้าใหญ่ มะค่า ถอบแถบเครือ สังคมของป่าพลองและพรรณไม้ท้องถิ่นที่มีพืชหลัก คือ แสมสาร สะเดาอินเดียหยี เกดมะค่า ทรงสนพระทัยในวิธีการชะลอความชุ่มชื้นด้วยฝายที่เรียกกันว่า CHECK DAM อันเป็นผลให้ป่าดิบแล้งเกิดความชุ่มชื้นขึ้น นอกจากนี้ยัง

สนพระทัยในชีวภาพที่ค้นพบตามเกาะ เช่น หอยนกขมิ้น สัตว์เลื้อยคลานที่สวยงาม นกหายากหลายชนิด หินแร่ และฟอสซิล

กิจกรรม **“ปลูกป่าโกงกาง..สร้างสายสัมพันธ์..นอนอยู่ร่วมกัน..มันส์! อย่างพอเพียง”** ของ ส.ส.ท. นี้ท่าน

สมาชิกจะได้ร่วมรณรงค์ฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนแนวเขตป่าบนเกาะแสมสาร ให้เกิดความสมดุลและเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาพันธุ์ ด้วยการร่วมปลูกกล้าไม้โกงกางแหล่งโปรตีนสัตว์น้ำชายฝั่งแสมสาร ศึกษาธรรมชาติและพันธุกรรมพืชบนเกาะแสมสาร เรียนรู้ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล ด้วยความร่วมมือและสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม จากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์สัตว์

และ

นอกจากนี้ยังจะได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาจากพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาฯ และได้ชื่นชมกับธรรมชาติที่สวยงามบนเกาะแสมสาร บริเวณใกล้เคียงกันยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ มากมาย เช่น วิหารหลวงพ่อดำ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือมาก

กิจกรรม **“ปลูกป่าโกงกาง..สร้างสายสัมพันธ์..นอนอยู่ร่วมกัน..มันส์! อย่างพอเพียง”** เป็นกิจกรรมที่พวกเราอาสาทำกันเองทั้งหมด จัดขึ้นสำหรับสมาชิก ส.ส.ท. เท่านั้น โดยจะจัดให้มีขึ้นระหว่างวันที่ 19-20 กันยายน 2552 ร่วมกันรณรงค์ฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนแนวเขตป่าบนเกาะแสมสาร ให้เกิดความสมดุลและเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาพันธุ์ สนองพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ฝ่ายการตลาดและสมาชิกสัมพันธ์ โทร. 0 2258 0320-5 ต่อ 1112 และ 1115 หรือ www.tpa.or.th หรือ e-mail: member@tpa.or.th TPA